

Glosa do uchwały Sądu Najwyższego 7 sędziów z 26.4.2017 r., I KZP 2/17¹

*Mateusz Nowak**

Streszczenie

Przedmiotowa glosa stanowi analizę orzeczenia Sądu Najwyższego, w którym wskazano podstawy normatywne orzekania o warunkowym przedterminowym zwolnieniu z odbycia reszty kary pozbawienia wolności. W toku wyводу wskazano na specyficzny charakter omawianego środka probacyjnego i wynikające z tego konsekwencje dla osoby sprawcy przestępstwa. Krytyce poddano argumentację Sądu Najwyższego, który stwierdził w uchwale, że orzekanie o warunkowym przedterminowym zwolnieniu ma miejsce wyłącznie na etapie postępowania wykonawczego. W niniejszym opracowaniu opowiedziano się za stanowiskiem, zgodnie z którym warunkowe przedterminowe zwolnienie jest rezygnacją z wykonania części kary, a tym samym ingerencją w jej wymiar. Autor wskazuje na argumentację przedstawioną w zdaniu odrębnym do uchwały, która obliguje sąd do oceny w pierwszej kolejności przesłanek z art. 77 § 1 KK, a następnie dyrektyw sądowego wymiaru kary z art. 53 KK. W glosie zaznaczono także argumenty natury językowej oraz odwołano się do nomenklatury podmiotowej wobec osoby sprawcy przestępstwa na poszczególnych etapach po-

* Doktorant w Katedrze Postępowania Karnego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, aplikant aplikacji prokuratorskiej w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury.

¹ LEX nr 2275714.

stępowania karnego. Zaproponowano w końcu ingerencję ustawodawczą, która mogłaby pomóc w rozstrzygnięciu nadal obecnego sporu na gruncie poruszanej problematyki.

Słowa kluczowe: warunkowe przedterminowe zwolnienie, wymiar kary, kara pozbawienia wolności

Podstawę orzekania o warunkowym przedterminowym zwolnieniu z odbycia reszty kary pozbawienia wolności stanowią kryteria określone w art. 77 § 1 KK, nie są natomiast przestankami rozstrzygnięcia w tym przedmiocie dyrektywy wymiaru kary określone w art. 53 KK, 54 § 1 KK oraz w art. 55 KK (art. 56 KK).

Wprowadzenie

Głosowane orzeczenie odnosi się do niestosowania ogólnych dyrektyw wymiaru kary przy orzekaniu przez sąd o zasadności warunkowego przedterminowego zwolnienia. Uchwała zapadła na skutek wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich o rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego powodującego rozbieżności w wykładni prawa sądów powszechnych i wojskowych. Rzecznik we wniosku wprost wskazał na odmienności w orzecznictwie sądowym (często w ramach jednej apelacji), powołując stosowne judykaty, a także na rozbieżne poglądy wśród przedstawicieli doktryny. Źródło rozbieżności stanowi wzajemny stosunek art. 77 § 1 KK do art. 56 KK. Wnioskodawca na bazie przywołanego orzecznictwa wskazał na dwie grupy argumentów, tj. opowiadających się za współstosowaniem art. 77 § 1 KK w zw. z art. 56 KK w zw. z art. 53 § 1 KK oraz optujących za samodzielnym charakterem kryteriów z art. 77 § 1 KK. Do pierwszej grupy zaliczyć można m.in.

- konieczność kierowania się nie tylko względami prognostycznymi wobec osoby skazanego, lecz również dyrektywami z art. 53 KK;
- charakter warunkowego przedterminowego zwolnienia jako środka probacyjnego, co rodzi obowiązek stosowania do tej instytucji ogólnych dyrektyw wymiaru kary;
- zasadę racjonalności ustawodawcy;
- względy celowościowe i sprawiedliwościowe, nie zaś wyłączne odniesienie do prawidłowego przebiegu odbywania kary i bardzo dobrego zachowania skazanego;
- konieczność uwzględnienia przestanków, którymi kierował się sąd rozpoznający sprawę, a tym samym obowiązek poszanowania prawomocnego

wyroku i niejako zakaz przenoszenia decyzji w zakresie wymiaru kary do postępowania wykonawczego;

- brzmienie art. 77 § 1 KK, który wprost wśród przesłanek zastosowania zwolnienia wymienia „okoliczności popełnienia przestępstwa”, nawiązując tym samym do elementów związanych z przestępstwem i jego stopniem społecznej szkodliwości, a nie wyłącznie związanych z osobą sprawcy.

Do drugiej grupy argumentów podniesionych przez Rzecznika Praw Obywatelskich zalicza się chociażby:

- szczególnoprewencyjne przesłanki warunkowego przedterminowego zwolnienia;
- brak możliwości uwzględnienia ogólnych dyrektyw wymiaru kary;
- konieczność oparcia rozstrzygnięcia o pozytywną prognozę kryminologiczną co do osoby sprawcy;
- penitencjarne cele warunkowego zwolnienia, dla którego istotne są jedynie poprawcze cele kary (resocjalizacyjne, wychowawcze);
- czas orzekania o warunkowym przedterminowym zwolnieniu – w toku odbywania kary;
- brak zawarcia w zakresie pojęcia środka z art. 56 KK instytucji warunkowego przedterminowego zwolnienia.

Sąd Najwyższy w podjętej uchwale przychylił się do stanowiska prezentowanego przez Rzecznika Praw Obywatelskich oraz prokuratora Prokuratury Krajowej i uznał, „że jedyną przesłanką braną pod uwagę w trakcie orzekania o warunkowym przedterminowym zwolnieniu stanowi pozytywna prognoza kryminologiczna, ustalana wyłącznie w oparciu o kryteria wyszczególnione w tym przepisie (a więc w art. 77 § 1 KK), a o rodzaju wydawanego przez sąd penitencjarny orzeczenia nie mogą decydować żadne inne względy”. Na poparcie swojego rozstrzygnięcia Sąd Najwyższy odwołał się do zasad wykładni językowej, systemowej i funkcjonalnej. Wskazał m.in., że użyte w art. 56 KK sformułowanie „inne środki” nie obejmuje swoim zakresem warunkowego zwolnienia, a stwarza konieczność rozróżnienia fazy orzekania o odpowiedzialności karnej sprawcy, gdzie uwzględnia się wszystkie dyrektywy z art. 53 KK, od fazy wykonywania kary i prymatu dyrektywy szczególnoprewencyjnej, zaznaczył użycie zwrotu „tylko wówczas” w treści art. 77 § 1 KK, podniósł fakt umieszczenia art. 56 KK w ramach rozdziału dotyczącego zasad wymiaru kary i środków karnych, wskazując przy tym, że kwestia wymiaru kary należy do kompetencji sądu *meriti*, zaakcentował, że art. 56 KK dotyczy tylko środków uregulowanych w Ko-

deksie karnym, które stanowią reakcją na popełnione przestępstwo, odwołał się do wyroku Trybunału Konstytucyjnego² wskazującego, że warunkowe przedterminowe zwolnienie kieruje się swoistymi dyrektywami, a nadto podniósł możliwość naruszenia powagi rzeczy osądzonej.

O zasadniczym dla wykładni prawa znaczeniu rozpoznawanego przez Sąd Najwyższy zagadnienia świadczyć może także fakt, iż podjęcie uchwały nie zapadło w sposób jednomyślny. Zgłoszone zostało zdanie odrębne³, w zgodzie z którym art. 77 § 1 KK określa jedynie minimalne warunki możliwości zastosowania instytucji warunkowego przedterminowego zwolnienia, spełnienie których pozwala rozważyć możliwość orzeczenia tego środka, o ile spełnione zostaną również wymogi z art. 53 KK., art. 54 § 1 KK oraz art. 55 KK. Sędzia Wiesław Kozielowicz za nieprzekonujące uznał, że „użyty w art. 56 KK zwrot o odpowiednim stosowaniu, z uwagi na specyfikę instytucji określonej w art. 77 § 1 KK, nie pozwala przenieść ogólnych dyrektyw wymiaru kary, wymienionych w art. 53 KK., na etap orzekania o warunkowym przedterminowym zwolnieniu z odbycia reszty kary pozbawienia wolności”.

Należy także pamiętać o znaczeniu jakościowym uchwały 7 sędziów Sądu Najwyższego, która ma na celu doprowadzenie do jednolitości orzeczniczej, a tym samym do zaprzestania odmiennego orzekania o kluczowej instytucji prawa karnego z perspektywy osoby skazanej na karę bezwzględnego pozbawienia wolności.

W związku z powyższym prezentowane zagadnienie wymaga szerszej oceny i poddania szczegółowej analizie argumentów pojawiających się w uzasadnieniu uchwały.

Cele kary a dyrektywy jej wymiaru

Zacząć wypada jednakże od przedstawienia fundamentalnych z perspektywy analizowanej problematyki zagadnień, jakimi są cele kary oraz dyrektywy jej wymiaru. W literaturze spotkać się można z następującymi teoriami kary:

- retrybucyjnymi (absolutnymi, bezwzględnymi), które w karze upatrują odpłaty za popełnione przestępstwo;
- prewencyjnymi (użytecznymi, względnymi), odnoszącymi się do celowości kary mającej przynieść określone korzyści społeczne i stać się narzędziem ograniczania przestępczości;
- mieszanymi, łączącymi ideę odpłaty z oddziaływaniem kary na społeczeństwo⁴.

² Wyrok z 10.7.2000 r., SK 21/99, OTK 2000, Nr 5, poz. 144.

³ Uzasadnienie zdania odrębnego sędziego SN W. Kozielowicza, LEX nr 2275714.

⁴ *Prawo karne. Część ogólna, szczególna i wojskowa*, T. Dukiet-Nagórska (red.), Warszawa 2016, s. 231-232.

Cele, a więc pewne założenia, jakie winna spełniać kara, prezentowane są w doktrynie najczęściej jako: cel sprawiedliwościowy, prewencja generalna, a więc społeczne oddziaływanie kary, prewencja indywidualna oraz kompensacja⁵.

Dla pełnego zrozumienia prezentowanej tematyki należy nadto odnieść się do pojęcia zasad wymiaru kary i – w dalszej kolejności – do dyrektyw jej wymiaru. Zasady wymiaru kary to wyrażone w sposób stanowczy zakazy i nakazy w zakresie rozmiaru konkretnej sankcji karnej, które znajdują swe źródło w obowiązku przestrzegania wartości o charakterze aksjologicznym⁶. Do zasad sądowego wymiaru kary zalicza się: zasadę swobodnego uznania sędziowskiego oraz indywidualizacji i oznaczoności⁷. Dyrektywy wymiaru kary natomiast to kryteria wyboru rodzaju i rozmiaru orzekanych w toku postępowania karnego środków o charakterze penalnym, mające za zadanie efektywnie realizować cele kary⁸. Poza zakresem rozważań pozostawić należy szczegółową analizę dyrektyw wymiaru kary z art. 53 KK. i ich podziału na dyrektywy o charakterze ogólnym (§ 1) i dyrektywy szczególne (§ 2).

Cele kary są więc pojęciem szerszym i z nich winny wynikać zasady i dyrektywy jej wymiaru. Badając dyrektywy ogólne wymiaru kary z art. 53 § 1 KK, należy zwracać uwagę, aby zostały zrealizowane także cele, jakie ma spełnić kara orzekana względem sprawcy przestępstwa. Poprzez odpowiednio ukształtowane dyrektywy wymiaru kara jest w stanie osiągnąć swój cel. Dyrektywy te mają zatem kluczowe znaczenie z perspektywy polityki kryminalnej i zasad aksjologicznych. Można zaryzykować stwierdzenie, że gdyby przy orzekaniu o warunkowym przedterminowym zwolnieniu nie brać w ogóle pod uwagę dyrektyw wymiaru kary, które są niejako pewnym ogniwem pośrednim, drogą do osiągnięcia celu, jaki spełniać ma kara, właśnie jej cel nie zostanie osiągnięty. Analiza wyłączenie przesłanek z art. 77 § 1 KK i podjęcie decyzji o warunkowym przedterminowym zwolnieniu, jako ingerującej we wcześniej przeanalizowane dyrektywy, doprowadzić może do zachwiania celu, jaki kara ma osiągnąć wobec skazanego.

Warunkowe przedterminowe zwolnienie z odbycia reszty kary pozbawienia wolności. Tylko zwolnienie czy już rezygnacja?

Warunkowe przedterminowe zwolnienie należy do kategorii środków probacyjnych. Charakter tego środka wprost znajduje odzwierciedlenie w strukturze Kodeksu karnego – umieszczony został w rozdziale VIII pt. *Środki zwiq-*

⁵ *Prawo karne materialne. Część ogólna*, M. Mozgawa (red.), Warszawa 2016, s. 428.

⁶ *Kodeks karny. Część ogólna*, t. 1, W. Wróbel, A. Zoll (red.), Warszawa 2016, komentarz do art. 53-116, s. 25.

⁷ *Prawo karne materialne...*, *op. cit.*, s. 494.

⁸ *Kodeks karny. Część ogólna...*, *op. cit.*, s. 26.

zane z *poddaniem sprawcy próbie*. Warunkowe przedterminowe zwolnienie ma wszystkie cechy właściwe środkiem probacyjnym, a to zwalnia skazanego z odbycia kary i poddaje go próbie oraz dozorowi kuratora, a nadto uzależnia skutki prawne od przebiegu i wyników okresu próby⁹. Wskazania wymaga, że warunkowe przedterminowe zwolnienie z odbycia reszty kary pozbawienia wolności ma za główne zadanie ułatwienie readaptacji społecznej skazanemu¹⁰. Na gruncie głosowanego orzeczenia pojawiły się jednak zagadnienia wymagające szerszej analizy omawianego środka. W nauce prawa karnego można się bowiem spotkać z brakiem zgodności w zakresie prawnego charakteru analizowanej instytucji, istnieją bowiem poglądy o wyłącznie karnomaterialnej bądź wyłącznie wykonawczej naturze warunkowego zwolnienia. Przychylić należy się jednak do stanowiska, zgodnie z którym środek ten ma mieszany charakter, co uzasadnia chociażby uregulowanie przesłanek jego stosowania, a także sposobu procedowania tak w Kodeksie karnym, jak i w Kodeksie karnym wykonawczym¹¹. Mając powyższe na uwadze, nie można zatem zgodzić się z tą częścią uzasadnienia głosowanej uchwały, w której Sąd Najwyższy stwierdził, iż orzekanie o warunkowym przedterminowym zwolnieniu ma miejsce wyłącznie na etapie postępowania wykonawczego, a zatem winno opierać się o specyficzne, właściwe sobie przesłanki. Potwierdzeniem powyższego jest także fakt, iż zgodnie z art. 77 § 2 KK, w szczególnie uzasadnionych wypadkach, sąd, wymierzając karę wymienioną w art. 32 pkt 3-5 KK, może wyznaczyć surowsze ograniczenia do skorzystania przez skazanego z warunkowego zwolnienia niż przewidziane w art. 78 KK. Już zatem na etapie postępowania jurysdykcyjnego sąd *meriti* ma możliwość podjęcia decyzji w zakresie środka, którego możliwość zastosowania aktualizuje się *de facto* na późniejszym etapie (wykonywania kary).

Należy mieć także na względzie, co wprost wynika z uzasadnienia rządowego projektu Kodeksu karnego, że „warunkowe przedterminowe zwolnienie jest w istocie rezygnacją z wykonania części (reszty) orzeczonej kary pozbawienia wolności i poddaniem sprawcy procesowi resocjalizacji w warunkach kontrolowanej wolności, a więc stanowi niejako przedłużenie procesu resocjalizacji w zamienionych warunkach, mające na celu przystosowanie sprawcy do życia na wolności z pomocą kuratora sądowego (innej osoby, organizacji) oraz w związku z nałożonymi obowiązkami¹²”.

Jest zatem analizowany środek probacyjny rezygnacją z wykonania części kary, a więc bezsprzecznie ingerencją w jej wymiar. Nie można się zatem zgo-

⁹ Kodeks karny. Komentarz, A. Grześkowiak, K. Wiak (red.), Warszawa 2017, s. 513.

¹⁰ Kodeks karny wykonawczy. Komentarz, J. Lachowski (red.), Warszawa 2016, s. 592.

¹¹ *Ibidem*.

¹² Kodeks karny. Komentarz..., *op. cit.*, s. 512.

dzić na to, aby na etapie postępowania jurysdykcyjnego przy wymiarze kary brać pod uwagę dyrektywy z art. 53 KK, zaś na późniejszym etapie (wykonywania kary) od oceny tych kryteriów odejść. W obu bowiem przypadkach mamy do czynienia z orzekaniem o długości odbywanej kary. W związku z tym nie da się zaakceptować stanowiska, że mimo wprost użytej w Kodeksie karnym nazwy „zwolnienie z odbycia reszty kary” jest to wyłącznie niejako czynność procesowa, o technicznym charakterze w odniesieniu do długości odbywanej kary. Jest to bowiem bezsprzeczna ingerencja w wymiar kary, a więc niejako ponowne orzekanie o okresie trwania izolacji, toteż zasadnym jest odniesienie się do tych samych kryteriów, które analizowane były przez sąd badający odpowiedzialność karną sprawcy przestępstwa. Sąd winien zatem ponownie kierować się dyrektywami wymiaru kary z art. 53 KK, ponieważ powtórnie decyduje o wysokości kary, w tym wypadku o skróceniu jej wymiaru. Trzeba zatem zgodzić się ze stanowiskiem zaprezentowanym w zdaniu odrębnym sędziego Wiesława Kozielewicza, zgodnie z którym sąd zobligowany jest do oceny w pierwszej kolejności przesłanek z art. 77 § 1 KK, następnie dyrektyw sądowego wymiaru kary z art. 53 KK.

Godzi się także dodać, że cała nazwa środka: warunkowe przedterminowe zwolnienie z odbycia reszty kary pozbawienia wolności automatycznie winna niejako obligować sąd do powtórnej oceny właśnie dyrektyw wymiaru kary i nie zachodzi w tym przypadku naruszenie zasady powagi rzeczy osądzonej, na co wskazał w uzasadnieniu uchwały Sąd Najwyższy.

Nie można zapomnieć także, jakiego rodzaju kary dotyczy warunkowe przedterminowe zwolnienie. Chodzi bowiem o karę bezwzględnego pozbawienia wolności, a więc karę najbardziej dla sprawcy przestępstwa dolegliwą, ingerującą w jego podstawowe prawa jako człowieka, a w konsekwencji izolującą go, przynajmniej na pewien czas (wyłączając karę dożywotniego pozbawienia wolności) z funkcjonowania w ramach społeczeństwa. Stając trzeba na stanowisku, że sąd decydujący o odpowiedzialności karnej sprawcy przestępstwa, orzekając karę pozbawienia wolności o charakterze bezwzględnym, bierze pod uwagę dyrektywy o charakterze ogólnoprewencyjnym, dbając tym samym o bezpieczeństwo społeczeństwa poprzez wyeliminowanie z jego ram tego sprawcy. Sąd ma bowiem na względzie, zgodnie z treścią art. 53 § 1 KK, stopień społecznej szkodliwości czynu (społecznego niebezpieczeństwa), kieruje się także potrzebami w zakresie kształtowania świadomości prawnej społeczeństwa. Izolując sprawcę, sąd ma na względzie z jednej strony jego osobę, z drugiej zaś negatywne skutki, jakie zrodzić może jego dalsze pozostawanie na wolności. Nie można więc zgodzić się, na co *de facto* przystał Sąd Najwyższy, że przy decyzji o powrocie do społeczeństwa skazanego, czyli godząc się na jego dalszą resocjalizację

w warunkach wolnościowych, sąd nie zbada ponownie tych samych kryteriów, jakimi kierował się przy jego osadzeniu. Wzięcie pod uwagę wyłącznie kwantyfikatorów odnoszących się do osoby sprawcy, ograniczających się właściwie do jego zachowania w warunkach izolacji penitencjarnej, zdaje się być co najmniej nieuzasadnione, a wręcz godzące w społeczne poczucie sprawiedliwości.

Charakter art. 56 KK

Zgodnie z art. 56 KK, przepisy art. 53 KK, art. 54 § 1 KK oraz 55 KK stosuje się odpowiednio do orzekania innych środków przewidzianych w tym kodeksie, z wyjątkiem obowiązku naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę.

W literaturze optuje się za szerokim rozumieniem zwrotu „inne środki przewidziane w tym kodeksie”¹³. Ustawodawca wprost wyłączył możliwość odpowiedniego stosowania wskazanych w komentowanym przepisie uregulowań do obowiązku naprawienia wyrządzonej przestępstwem szkody i zadośćuczynienia za doznaną krzywdę (art. 46 § 1 KK). W pojęciu środka na gruncie Kodeksu karnego mieszczą się środki karne, kompensacyjne, związane z poddaniem sprawcy próbie i zabezpieczające. W ramach środków probacyjnych wyróżnia się: warunkowe umorzenie postępowania, warunkowe zawieszenie wykonania kary oraz właśnie warunkowe przedterminowe zwolnienie z odbycia reszty kary pozbawienia wolności. Podzielić należy stanowisko Sądu Najwyższego zaprezentowane w uzasadnieniu uchwały co do możliwości wyodrębnienia trzech grup przypadków odpowiedniego stosowania przepisów. Trafne jest właściwie stanowisko, zgodnie z którym „stosowanie poprzez art. 56 KK dyrektyw wymiaru kary określonych w wymienionych tam przepisach do instytucji warunkowego przedterminowego zwolnienia, bez zdekodowania regulacji zawartej w art. 77 KK, nie jest możliwe”¹⁴. Dlatego po raz kolejny przychylić się należy do stanowiska Wiesława Kozielewicz, który proponuje rozważenie możliwości udzielenia warunkowego przedterminowego zwolnienia dopiero po spełnieniu wszystkich przesłanek wskazanych w art. 77 § 1 KK, a więc niejako po zdekodowaniu ich przez sąd, na co wskazano w uzasadnieniu uchwały, i w dalszej kolejności spełnieniu wymogów wynikających z treści art. 53 KK, art. 54 § 1 KK i art. 55 KK. Zasadnie jednak wskazuje się w doktrynie, na co zwrócił uwagę w zdaniu odrębnym do uchwały sędziego Wiesław Kozielewicz, że rozważając warunkowe przedterminowe zwolnienie z odbycia reszty kary z przyczyn oczywistych nie znajduje zastosowania zakaz przekra-

¹³ *Kodeks karny. Komentarz*, M. Filar (red.), Warszawa 2016, s. 385.

¹⁴ Uzasadnienie głosowanej uchwały, s. 9-10.

czania stopnia winy¹⁵. W tym wypadku istotnie dochodziłoby do naruszenia powagi rzeczy osądzonej, gdyż niejako dwukrotnie sąd rozstrzygałby o winie sprawcy.

Zaprezentowany w zdaniu odrębnym pogląd o kumulatywnym badaniu przesłanek zawartych w art. 77 § 1 KK i w dalszej kolejności z art. 53 KK, art. 54 § 1 KK, art. 55 KK, na co zezwala treść art. 56 KK, obecny jest także w literaturze. Wskazuje się, że „sam bowiem fakt wprowadzenia przez ustawodawcę dyrektyw szczególnych stosowania określonego środka karnego lub instytucji sądowego wymiaru kary nie oznacza, że w ogóle nie mają w takim przypadku zastosowania dyrektywy o charakterze ogólnym”¹⁶. Powyższe wprost dotyczy omawianej problematyki – ustawodawca bowiem wprowadził dyrektywy szczególne stosowania środka z art. 77 § 1 KK (warunkowego przedterminowego zwolnienia) i poprzez art. 56 KK „otworzył furtkę” do zastosowania dyrektyw np. z art. 53 § 1 KK. Dalej w doktrynie uznaje się, że „czym innym jest natomiast brak możliwości stosowania określonej dyrektywy ze względu na charakter popełnionego przestępstwa lub istotę danego środka”¹⁷. Na takie stanowisko w uzasadnieniu głosowanej uchwały powołał się Sąd Najwyższy. Należy je jednak uznać za nieuzasadnione. Sąd Najwyższy wskazał bowiem, że specyfika instytucji z art. 77 § 1 KK nie pozwala na przeniesienie ogólnych dyrektyw wymiaru kary na etap orzekania o warunkowym przedterminowym zwolnieniu z odbycia reszty kary. Znow należy podzielić stanowisko zawarte w zdaniu odrębnym, w którym podniesiono, że „bez ustalenia, czy zostały spełnione, w konkretnej sprawie, wymogi wynikające z ogólnych dyrektyw wymiaru kary, określone w art. 53 KK, tworzy się sprzeczność między celami kary a środkiem związanym z poddaniem sprawcy próbie, jakim jest instytucja warunkowego przedterminowego zwolnienia”¹⁸. Mając na uwadze scharakteryzowane w pierwszej części niniejszego opracowania cele, jakie spełnia kara, a nadto bacząc na spójność systemową, która odgrywa rolę nadrzędną, zwłaszcza w ramach systemu prawa karnego *sensu largo*, uznać należy stanowisko zawarte w uchwale 7 sędziów Sądu Najwyższego za błędne.

Wnioski

Całość przeprowadzonego wyводу doprowadziła autora do wniosku, iż stanowisko 7 sędziów Sądu Najwyższego wyrażone w uchwale z 26.4.2017 r., I KZP 2/17, jest błędne.

¹⁵ *Kodeks karny. Część ogólna...*, op. cit., s. 95.

¹⁶ *Ibidem*, s. 64.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ Uzasadnienie zdania odrębnego sędziego SN W. Kozielowicza, LEX nr 2275714.

Przekonanie to wynika głównie z zaprezentowanych argumentów natury językowej – zarówno nakazującej stosować do innych środków uregulowanych w Kodeksie karnym, w tym i do warunkowego przedterminowego zwolnienia, ogólnych dyrektyw wymiaru kary, jak również z potrzeby dbałości o spójność systemu prawa karnego, które w sposób najbardziej dolegliwy ingeruje w prawa i wolności jednostki. Powtórzyć zatem należy, że literalna wykładnia zwrotu „inne środki przewidziane w kodeksie” nakazuje środki te interpretować w sposób możliwie najszerszy, a zatem zawierający w swej definicji środek probacyjny, jakim jest warunkowe przedterminowe zwolnienie z odbycia reszty kary pozbawienia wolności. Odrzucić należy stanowisko pośrednie prezentowane w literaturze, do którego nawiązał Sąd Najwyższy, że stosowanie zasad i dyrektyw wymiaru kary i środków karnych w stosunku do środków probacyjnych i zabezpieczających powinno następować ze szczególną ostrożnością. Winno ono bowiem następować tak, jak uprawnia do tego art. 56 KK, a więc odpowiednio.

Wskazać również trzeba, iż nie ma racji Sąd Najwyższy, powołując się na rozróżnienie w nomenklaturze kodeksowej co do osoby sprawcy i skazanego. Istotnie, przy okazji warunkowego umorzenia postępowania karnego (art. 66 § 1 KK) i warunkowego zawieszenia wykonania orzeczonej kary (art. 69 § 1 KK) ustawodawca posłużył się zwrotem „sprawca”, zaś w odniesieniu do warunkowego przedterminowego zwolnienia z odbycia reszty kary pozbawienia wolności (art. 77 § 1 KK) mamy do czynienia ze „skazanym”. Sąd Najwyższy dalej wywiódł, że skoro art. 56 KK umieszczony jest w rozdziale VI pt. *Zasady wymiaru kary i środków karnych*, a wymiar kary to domena sądu orzekającego o odpowiedzialności karnej danej osoby, to art. 56 KK dotyczy wyłącznie środków stanowiących reakcję na popełnione przestępstwo, a więc tam, gdzie mamy do czynienia z osobą sprawcy (art. 66 § 1 KK i art. 69 § 1 KK), zaś warunkowe przedterminowe zwolnienie jest „reakcją na resocjalizacyjne postępy skazanego w toku wykonywania kary pozbawienia wolności” (zatem pewnie orzekanie w tym przedmiocie powinno się odbywać na etapie postępowania wykonawczego). Nie da się polemizować z charakterem warunkowego umorzenia postępowania karnego i warunkowego zawieszenia wykonania kary jako środków będących reakcją na popełnione przestępstwo. W tym zakresie pogląd Sądu Najwyższego należy w pełni zaaprobować. Podnieść jednak należy, że zarówno art. 53 § 1 KK, który zdaniem składu 7 sędziów powinien aktualizować się wyłącznie na etapie jurysdykcyjnym, z uwagi choćby na jego umieszczenie w strukturze kodeksowej, jak i art. 77 § 1 KK, do którego ogólne dyrektywy wymiaru kary zgodnie z uchwałą nie znajdują zastosowania, postępują się zwrotem „skazany”. Skoro zatem ustawodawca wprost łączy ogólne dyrektywy wymiaru kary z art. 53 § 1 KK z osobą skazanego, choć,

jak wynika z uzasadnienia uchwały, mógł połączyć je z osobą sprawcy, a więc na etapie sądowym z oskarżonym, to zasadne jest stanowisko, że sąd zobligowany jest badać te dyrektywy przy okazji rozważenia możliwości warunkowego przedterminowego zwolnienia skazanego z odbycia reszty kary, na co wprost wskazuje art. 77 § 1 KK. Stanowisko Sądu Najwyższego możliwe byłoby do zaaprobowania, gdyby w art. 53 § 1 KK ustawodawca postąpił się zwrotem sprawca. Taki zwrot tam się jednak nie znalazł, zatem zgodnie z zasadami wykładni, a przecież w ramach prawa karnego ścisła wykładnia językowa odgrywa rolę dominującą, rozważając możliwość warunkowego zwolnienia, sąd powinien badać ogólne dyrektywy wymiaru kary wobec skazanego, z wyłączeniem zakazu przekraczania stopnia winy.

Chcąc zatem w dalszej perspektywie zapobiec kolejnym rozbieżnościom w wykładni analizowanych przepisów, a to art. 56 KK (art. 53 KK, art. 54 § 1 KK i art. 55 KK) i art. 77 § 1 KK, oraz ich wzajemnym relacjom, czego uchwała zdaje się nie rozstrzygać w sposób dostatecznie przekonujący, należałoby zaproponować drobną ingerencję ustawodawczą. Jeżeli ustawodawca zdecydowałby się na zaaprobowanie podjętej przez Sąd Najwyższy uchwały, powinien dodać § 3 do art. 77 KK o treści: „przepisu art. 56 nie stosuje się”. W odmiennym natomiast wypadku, nie dzieląc podjętej uchwały, należałoby dodać § 3 do art. 77 KK o treści: „przepis art. 56 stosuje się odpowiednio”. Istniałaby jednak obawa, że odpowiednie stosowanie i jego odmiany mogłoby prowadzić sądy orzekające o warunkowym przedterminowym zwolnieniu do podobnych jak w uchwale wniosków. Mimo wszystko trzeba jednak mieć nadzieję, że już sama ingerencja legislacyjna wstrzymałaby odmienne orzekanie przez sądy.

Commentary to the resolution of the Supreme Court of 26 April 2017, no. I KZP 2/17

Summary

This commentary contains an analysis of the Supreme Court's ruling in which the normative grounds for adjudicating on a conditional early release from serving the remaining part of the sentence of deprivation of liberty have been specified. During the discussion, the specific character of this probation measure and the resultant consequences for the perpetrator have been indicated. The Supreme Court's judgement which stated that adjudication on a conditional early release takes place only at the stage of enforcement proceedings has been criticized. This study advocates the view that a conditional early release is the change of the sentence execution, thus it is an interference in its dimen-

sion. The author approved of the argumentation presented in the dissent to this rule of the Supreme Court. Firstly, the conditions laid down in Article 77 § 1 Criminal Code and then the directives for the judicial penalty laid down in Article 53 of the Criminal Code should be analysed. Furthermore, the language arguments and the legal nomenclature were also highlighted for a better understanding of the author's point of view. Finally, amendments that might help to resolve the questionable aspects of the discussed problem were proposed.

Keywords: conditional early release, term of penalty, sentence of deprivation of liberty